

Nr 159.

Av herr Nilsson, Nils Anton, m. fl., *angående åtgärder till mejerihanteringens främjande.*

De sist förflutna åren hava för den svenska smörproduktionen varit synnerligen prövande. Det är icke nog med att det svenska smörpriset, vilket som bekant helt bestämmes av det pris, som kan betingas för svenskt smör på den engelska marknaden, med ända till 20 å 30 öre understiger priset på danskt smör, utan det har även vissa tider under det sist förflutna året väsentligt understigit priset även på det finska smöret. Det förtjänar erinras, att svenskt smör före kriget uppnådde ungefär samma pris som danskt. År 1924 fingo de svenska smörproducenterna nöja sig med ett pris, som genomsnittligt understeg det danska priset med 21,9 öre. År 1925 var skillnaden till det danska smörets favör 27,7 öre. Från och med den 1 januari 1926 till den 1 oktober samma år var skillnaden 23,6 öre och under första hälften av oktober månad var skillnaden uppe i 34 öre. Sedan dess har denna prisskillnad något minskats och var den 13 januari i år 21 öre. Dessa jämförelser, som äro grundade på de svenska och danska veckonoteringarna, ge emellertid icke exakt besked om de priser, som de svenska och danska mejerierna erhållit, därför att såväl det danska som det svenska smöret betalats med ett överpris, vars storlek icke är med säkerhet känt, men som för svenskt smörs vidkommande torde ha uppgått ända till 18 öre med ett antagbart medeltal av omkring 10 öre och vilket för danskt smör torde ha varit något lägre. Sålunda var den verkliga skillnaden under första hälften av oktober 1926 28,3 öre. I jämförelse med det finska smöret har det svenska betingat 9 å 10 pence lägre pris, motsvarande 1,4 öre per kg. i medeltal för året, varvid dock är att märka, att det svenska smörpriset legat över det finska under månaderna februari—maj, varefter det finska tagit överhand, så att det i september månad har legat 7 öre över det svenska priset. Sedan dess torde dock en utjämning ha skett till det svenska smörets favör.

Att det sålunda ser mörkt ut för mjölkproduktion och mejerihantering i vårt land torde icke kunna bestridas.

Var ha vi nu att söka anledningarna till dessa bedrövliga förhållanden och genom vilka åtgärder skall vår ställning på den engelska smörmarknaden kunna återerövas? Att på detta område en vid jämförelser med förhållanden i våra nordiska smörexporterande grannländer så markant tillbakagång kunnat in-

träda är i högsta grad anmärkningsvärt. Det torde för den på hithörande områden förtrogne utan vidare vara klart, att missförhållandena, var de nu äro att söka, måste vara djupgående. Att mjölkproducenterna särskilt genom uraktlåtenhet att vidtaga åtgärder för ytterligare sammanslutning och koncentration samt kanske även i någon mån därigenom, att ansträngningarna för höjandet av den svenska smörkvaliteten icke varit tillräckligt starka, måtte taga någon del av ansvaret, torde vara ställt utom varje tvivel. Då emellertid någon absolut tillbakagång i kvalitativt hänseende enligt svenska smörprovningarnas vittnesbörd icke kan påvisas, måtte det svenska smörets försämrade ställning på den engelska marknaden till avsevärd del bero på transport- och avsättningsförhållanden samt säkerligen även därpå, att de svenska smörproducenterna icke haft samma stöd i en följsam lagstiftning som t. ex. de danska. Utan att i minsta mån förringa värdet av de åtgärder, som hittills vidtagits till smörexportens fromma, har det dock i smör- och mjölkproducentkretsar väckt en icke ringa förvåning, att man från mejerikonsulenthåll, då man föreslagit åtgärder för näringens upphjälpande, synes ha utgått ifrån att skulden nästan uteslutande vore mjölkproducenternas och knappast i någon mån smörexportörernas eller järnvägsmyndigheternas. Ifrågavarande hantering ligger som bekant i vårt land i händerna på mindre mejeriföretag — andels och enskilda — av vilka, så vitt vi känna, flertalet av de förstnämnda äro sammanslutna i smörexportföreningar. För Skånes vidkommande finns det sålunda tre sådana smörexportföreningar, mellan vilka dessvärre samarbete icke förrän på allra sista tiden kommit till stånd. De enskilda mejeriföretagen arbeta var för sig mera självständigt och hava i allmänhet liksom landets enskilda smörexportörer visat föga benägenhet för sammanslutning. Vad nu mjölkproducenternas strävanden för höjande av smörkvaliteten beträffar, så bildas nu flerstädes i landet på initiativ av mejerikonsulenter och mejerister mjölkbedömningsföreningar, varmed avses att få mjölken till mejerierna i sådant skick att därav kan tillverkas förstklassigt exportsmör, och härav torde vid jämförelse med de föga tillfredsställande bestämmelser, som hittills tillämpats, åtskillig förbättring vara att i detta avseende förvänta. Men därmed är långtifrån allt väl beställt. Sålunda lämna smörtransporterna på järnvägar och fartyg mycket övrigt att önska. Vi erinra oss t. ex. att vid någon tidpunkt förliden sommar genom svenska pressen gick en notis, vari meddelades, att statens lantbrukskonsulent i England vid ett besök i Malmö fann ett parti smör, som avsänts från Kalmar och i väntan på inlastning på fartyg upplagts på kaj i Malmö och där fick ligga oskyddat i solbaddet från kl. 10 f. m. till framemot kl. 4 e. m. På sådana missförhållanden kunna tydligen icke mjölkproducenterna själva råda bot. Även själva järnvägstransporterna äro mindre tillfredsställande ordnade. Kylvagnar tillhandahållas icke i på långt när tillräckligt antal ens av statens järnvägar, och kylrumsanordningar ha heller icke funnits å alla de båtar som fört över smör till England. Sålunda har på linjen Malmö—Hull sådana icke funnits utan har smöret sommartiden måst sändas över Köpenhamn, där det

kanske rönt samma öde som kalmarsmörret i Malmö. Även beträffande organiserandet av exporthandeln, som omhänderhaves av ovannämnda exportföreningar eller liknande och enskilda exportörer, är en grundlig omgestaltning oundgänglig, om vi skola komma nämnvärt framåt. Någon organisation finnes överhuvudtaget icke, utan man köper och säljer cif importhamn, fob exporthamn och i konsignation eller lagrar, vilket man med hänsyn till egna tillfälliga intressen för gott finner. Även om någon förbättring härvidlag nu inträtt på det sättet att försäljningarna i konsignation något minskats, så är det dock alltjämt mycket, vi tro det mesta av svenskt smör, som säljes på detta föga tillfredsställande sätt. Finland har bland annat sina utomordentligt starka lantmannasammanslutningar på detta område att tacka för sin framgång. Till dess största smörexportförening, Valio, äro över 400 andelsmejerier anslutna. Andra finnas också, t. ex. Enigheten i Vasa, omkring vilken de svenska mejerierna där samlats. Bakom den mångskiftande andelsverksamheten i landet står därjämte det mäktiga statsunderstödda sällskapet Pellervo, som med sin auktoritet verkat genom initiativ och vägledning. Hangö är Valios utförselhamn. Hit är också den finska statens kontrollstation förlagd. Varje drittel smör är nämligen med avseende å kvalitet, vikt, förpackning m. m. underkastad kontroll, varefter smöret fraktas till England i särskilda för ändamålet inredda båtar, s. k. smörbåtar, med modernt inrättade kylrum. Sådana båtar har Finland två stycken, en äldre ombyggd 1925 och en ny byggd samma år. Man har sålunda största möjliga garanti för att smöret framkommer till avnämaren i det skick man önskar.

En annan även för svensk smörexport mycket betydande omständighet är att statsmakterna i Danmark nu infört datumstämpel för allt exportsmör. Detta betyder, så vitt vi kunna finna, ett omöjliggörande eller i varje fall minskad möjlighet för engelska importörer eller danska exportörer att med utsikt till ökad vinst lagra danskt smör. Samtidigt medför sålunda denna åtgärd ökad lockelse till lagring av svenskt smör, varigenom detta alltså skulle, därest så i större utsträckning kommer att ske, komma i en i förhållande till det danska smöret ännu mera ogynnsam ställning än tidigare. I Danmark har man dessutom infört även andra skärpta bestämmelser för ytterligare förbättring av det danska smörets kvalité. Sålunda har bland annat bestämts: att om det skulle visa sig att lurmärkt smörs kvalitet, packning eller emballage icke uppfyller de fordringar, som fastställts av lantbruksministern och De danske mejeriföreningers fællesorganisation, äger lantbruksministern att för längre eller kortare tid fråntaga vederbörande mejeri rätt att använda lurmärket. Böter kan jämväl åläggas mejeriet. Vidare kan han och nyssnämnda organisation för rätten att använda lurmärket bestämma en viss minimiveckoproduktion för vederbörande mejeri. Vidare att kylrum, vari smör insättes, skall godkännas av ministern; att smör som insättes i sådant kylrum skall förses med särskild märkning, som icke får avlägsnas. Därjämte stadgas förbud mot tillverkning,

in- eller utförsel eller försäljning av lurmärkt smör, som icke innehåller 80 % smörfett eller däröver. Överträdelser straffas med höga böter.

För belysande av svenska mejerihanteringsens betydelse må här erinras, att värdet å denna näringsprodukt år 1923 uppgick till 213,5 millioner kronor. Som jämförelse kan nämnas, att pappersmassfabrikernas salutillverkningsvärde samma år uppgick till 205,4 millioner kronor, pappersbrukens och pappfabrikernas till 168,8 millioner kronor samt järn- och stålverkens till 97,9 millioner kronor. Det kan visserligen anmärkas, att i de höga värden, som landets mejeriprodukter representera, ingår som en betydande del den dyrbara råvaran mjölken. Härvid är dock att märka dels att även i övriga här nämnda produktionsgrenars tillverkningsvärden ingå jämväl dyrbara råvaror, vadan här gjorda jämförelser få anses väl befogade, dels att den värdefulla men också mycket ömtåliga mjölkens omsättning i penningar är kanske mer än vad som på något annat produktionsområde är fallet beroende av huru och under vilka förhållanden bearbetningen, transporten och försäljningen omhändrhaves och organiseras.

För belysning av mjölkproduktionens ökning under de senaste år, för vilka siffror nu finnas tillgängliga, må meddelas, att värdet av år 1923 utfört smör har uppgått till 7,716,374 kronor, år 1924 till 17,378,725 kronor och år 1925 till 30,960,096 kronor. Införseln av smör har under samma tid minskats från ett värde för år 1923 av 4,315,512 kronor till ett värde för år 1925 av 517,770 kronor. Försålda produkter från mjölkproduktionen har för år 1924 haft ett värde av 199,771,100 kronor.

Med hänsyn till de stora värden det här gäller att tillvarata och med beaktande av den kraftiga utveckling, vari den svenska mjölkproduktionen för närvarande tyckes befinna sig, torde förutom de ytterligare åtgärder från statsmakternas sida, som på grund av vad här ovan anförts kunna ifrågasättas, frågan om inrättande av en särskild byrå för mejeri- och dithörande ärenden i kungl. lantbruksstyrelsen vinna nödigt beaktande.

På grund av vad vi sålunda anført hemställa vi,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj: t hemställa om allsidig utredning, huruvida och i vilken mån ytterligare åtgärder böra vidtagas för möjliggörandet för den svenska mejerihanteringen att kunna förbättra dessa produkters anseende inom de stora konsumtionsländerna och därmed åstadkomma ett för vårt land bättre ekonomiskt utbyte, samt att för riksdagen framläggas de förslag, vartill sådan utredning kan föranleda.

Stockholm den 20 januari 1927.

Nils Ant. Nilsson.

Elof B. Andersson.

J. B. Johansson.

N. Gabrielsson.